

Wilde apen. Natuurbescherming in Nederland. Geschreven door Frank Berendse, KNNV uitgeverij, € 9,95.

Vloeiend Landschap. Over de toekomst van het Friese landschap. Geschreven door Peter de Ruyter, uitgeverij Bornmeer, € 19,50.

Heeft het lezen van boeken zin? Ik vroeg me dat af na het lezen van twee recente boeken over het Nederlandse landschap. Ik dacht namelijk altijd dat lezen je geest verrijkte, dat je daar wat aan had voor later, dat je de wereld beter begreep en dat daar alles bijeen wel zin aan ontleend kon worden. Nadat ik het tweede boek had dichtgeslagen overviel me een diep gevoel van machteloosheid en treurnis. Dat lag niet aan de kwaliteit van de beide boeken, integendeel! Maar de te loorgang van het Nederlandse landschap wordt in beide zo duidelijk aangetoond, alsmede de latente onmacht om op dat proces grip te krijgen, dat het lezen ervan een trieste ervaring werd. Beide boeken zijn eigenlijk pamfletten. Ze zijn niet al te lang, en zeer toegankelijk geschreven. Met een beetje goeie wil en anderhalf uur heb je er één gelezen. Als je aan je geïnteresseerde buurman wilt uitleggen waarom de natuurwaarden van ons landschap zo achteruit gegaan zijn, geef hem *Wilde apen*. En wil je dito buurvrouw weten waarom Friesland er toch zo raar uitziet, geef haar dan *Vloeiend landschap*.

Wilde apen is het meest eenvoudig van opzet. Geen foto's, geen kleur, slechts twee diagrammen. Alle bronnen staan op internet in een strakke lijst vermeld. *Vloeiend landschap* is voorzien van vele, breed afgedrukte foto's en kaarten, prachtig allemaal. Het boek van Berendse benadert het probleem vanuit de ecologisch hoek, de Ruyter vanuit de landschaps-architectonische. De ogenschijnlijke eenvoud waarmee beide de problematiek analyseren vond ik zeer goed. Ik had diverse "o ja-momenten" en de spreekwoordelijke puzzelstukjes vielen op hun plaats. Niet alleen voor de burens deze boeken, derhalve. Opvallend

negatief blijkt de rol van de "reguliere landbouw" in beide analyses, zowel in landschapsecologisch opzicht als in visueel-ruimtelijke zin.

Beide auteurs schetsen afsluitend een toekomstperspectief voor het Nederlandse/Friese landschap. Het is mooi om te lezen dat er toch nog licht aan het eind van de tunnel zou zijn. Er ligt een taak voor de politiek, Europees, dan wel provinciaal. Fiscale sturing, toegenomen ethiek der mensheid, een groter areaal natuur, in Friesland de *mienskip*, de lasten leggen waar ze moeten liggen, meer invloed van professionals. Kan allemaal. Zou ook moeten. En wát dat precies allemaal is moet u zelf maar lezen. Natuurlijk zouden wij als terreinbeheerders daar, op dat beslisniveau, ons belang nog harder moeten inbrengen. Naast uiteraard de maatregelen en het beheer waartoe we, vanwege ons eigendomsrecht, al in staat zijn deze uitgevoerd te krijgen.

Toch ben ik zo bang dat we het landschap krijgen dat we verdienen. We zijn te laks, misschien ook wel te schraperig en angstig. De landschapsgeschiedenis overzienende lijkt dat plausibel. Het landschap is van niemand en dus van iedereen, en in dat krachtenspel wint telkens de economie het met zijn korte termijn denken. Dat stemt mij niet vrolijk.

En uiteraard beveel ik u deze boeken van harte aan. Je weet maar nooit, want elke mogelijke kans moet worden aangegrepen. Dat is me wel duidelijk, in deze vijf-voor-twaalf situatie. Wellicht is dat de zin die je aan deze boeken kunt ontleen. Vooruit: toch nog een beetje vrolijke boodschap.

Ido Borkent